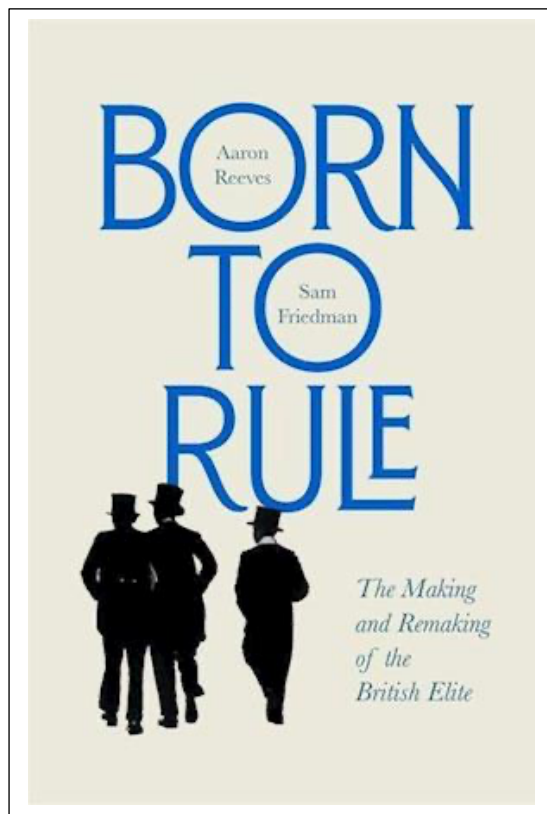

Britisk elite gennem 125 år belyst med big data fra *Who's Who*

Anmeldelse af Carsten Sestoft

Aaron Reeves & Sam Friedman: *Born to Rule. The Making and Remaking of the British Elite*. The Belknap Press of Harvard University Press, 2024.

Udover de erkendelser, som denne bog bringer frem om den britiske elite siden 1897, finder jeg den interessant på to lidt metaagtige punkter. Det ene punkt er, at den både er ret letlæst og samtidig egentlig ikke er en formidlingsbog, men en genuin afrapportering af et særdeles seriøst og omfangsrigt forskningsprojekt. På det punkt ligner den Thomas Pikettys værker, som har samme kombination af original forskning og appel til en bred læserskare, der følgelig ikke kan kaldes unik. At der findes interesserede og viddebegærlige lystlæsere til sociologi og økonomihistorie, som ikke nødvendigvis selv arbejder i disse discipliner, vidner måske blot om, at der i dag findes et relativt stort publikum af læsere med mindst en kandidatgrad.

Det andet punkt angår det empiriske grundlag for bogen. Reeves og Friedman og deres mange medarbejdere har ikke selv stykket det sammen som Piketty (og hans medarbejdere) med sine serier af data om formuer, indkomst og afkast over flere hundrede år. Deres udgangspunkt var samtlige opslag i den britiske *Who's Who*, siden den første udgave udkom i 1897 og indtil 2022. Opslagene omfatter over tid omkring 125.000 personer, som er født mellem 1830 og 1979, og det er denne kolossale datamængde, som for mig er noget nyt: Sociologien er her trådt ind i *big data*-epoken. Projektet er udført over syv år af et stort hold under de to forfatters ledelse, men holdet var ikke gigantisk. Opslagene i *Who's Who* er defineret af at være blevet til på opfordring fra en redaktion, der har defineret de ønskede typer oplysninger, som de portrætterede så selv har givet. For at supplere de skævheder og mangler, som det giver (især hvad angår individernes økonomi), har de suppleret de knap 33.000 personer i 2022 (en halv promille af den britiske befolkning) med en formueelite på 6.000 personer, som omfatter dem, der både er i *Who's Who* og er blandt de 1% rigeste briter. Desuden har de inddraget 18,6 millioner boopgørelser i testamenter ("probate records") siden det 19. århundrede som kilde til at se ikke blot individernes formueforhold, men også deres forældres og familiers, som i enkelte cases underkastes netværksanalyse. Forskergruppen sendte videre et spørgeskema til alle nulevende portrætterede i *Who's Who*, som 3.160 personer svarede på. Deres sociale egenskaber svarede nogenlunde til hele gruppen af 33.000 personer i 2022. Personernes etnicitet er kortlagt med hjælp fra software, der udleder af navnene. Endelig lavede de også 214 dybtgående interviews og konsulterede British Librarys *National Life Stories*-arkiv. Kort sagt, de har suppleret det grundlæggende datasæt med andre datasæt, som kan bruges til nuancering. Først og fremmest forsøger de vel at afhjælpe den prækonstruerede karakter ved det grundlæggende datasæt (mere om dette til sidst). Undervejs får man svar på mange af de spørgsmål til konstruktionen af data, som opstår. Det får man også i bogens metodologiske appendiks på godt tyve sider. Projektet fremstår på den måde meget transparent og vidner om et stærkt samarbejde mellem folk, der kan noget med *big data*, og folk, der kan ræsonnere sociologisk over disse data.

I fremstillingen kombineres grafer over fordelinger og udviklinger med citater fra interviews og andre kilder. Det fungerer godt til at anskueliggøre tingene og gøre dem begribelige. Sommetider anvendes tankeeksperimenter og egentlige sociologiske dataeksperimenter som en måde at belyse det virkelige på. For at belyse familienetværks betydning for individers elitestatus sammenligner de eksempelvis to tilfældigt udvalgte populationer af briter født efter 1800 på cirka 7.000 personer fra *Who's Who* og fra en britisk genealogisk datasamling (WikiTree) uden eliteprætentioner. Hvor andelen af beslægtede personer fra WikiTree var 6%, var den 60% for *Who's Who*-populationen. Det bekræfter, at familien spiller en stor rolle for elitereproduktion.

Bogen falder i tre dele med hver tre kapitler. Den første del handler om elitens demografi i 2022 (kap. 1), dens ambivalente selvforståelse og selv fremstilling (kap. 2) og tre faser i dens distinktionsstrategier siden det 19. århundrede (kap. 3). Anden del handler om elitens reproduktion, især om familie, arv og formue (kap. 4), social kapital og nepotisme (kap. 5) og uddannelsessystemet (kap. 6). Tredje del beskæftiger sig med, hvorfor elitens reproduktion er vigtig. Det er den på grund af dens politiske synspunkter (kap. 7), selv om den i øvrigt fremstår som markant mere progressiv end jeg havde forventet, men det er

differentieret på en måde, der ikke helt svarer til Bourdieus kapitalstrukturopdeling, altså efter overvægt af henholdsvis kulturel og økonomisk kapital. Elitens reproduktion er desuden vigtig af hensyn til ligestilling (2022-eliten er 82% mænd; i Kraks Blå Bog er 23% kvinder i seneste udgave) og etnisk lighed (2022-eliten er 96,8 % hvid), som behandles i kapitlerne 8 og 9. Den etniske dimension er selvfølgelig særligt vigtigt i den gamle imperiemagt. Men kvinders og etniske personers adgang til Who's Who stiger til stadighed, det går bare ikke særlig hurtigt.

I alt dette er der virkelig meget interessant, først og fremmest de tidlige udviklinger, der kan følges over godt 125 år. Det fremgår således, at overklassebørn tidligere i det 20. århundrede fandt det naturligt og uproblematisk, at deres families forbindelser hjalp dem til lukrative og indflydelsesrige jobs i city (med en flydende overgang til regeringsapparatet, har man indtryk af). Nutidens elite fremstiller derimod ofte sig selv som meritokratisk og hårdtarbejdende og nedtoner deres medfødte privilegier.

Umiddelbart var jeg ikke helt overbevist om den historiske validitet i den treleddede distinktionsudvikling hos eliten, men den passer godt med de nye og gamle interviews, de citerer. De hævder, at eliten indtil omkring 1920 distingverede sig gennem sine besiddelser (især landhuse og godser) og dertil hørende særlige aktiviteter som jagt og ridning. Disse former for distinktion ved de store huse med stort tjenerskab blev angiveligt afløst af en kulturel distinktion med litteratur, kunst, teater, ballet, opera, design osv, som Bloomsburygruppen var frontfigurer for. Om det gjaldt hele eliten og ikke kun var opkomsten i perioden 1920-1950 af en specifik kulturel elite, der som professordatteren Virginia Woolf sagde ikke var rige, men *well-to-do* og dertil meget velartikulerede, læsende, skrivende og kommunikerende, forekommer mig ikke afgjort. I den tredje fase blev agtelsen (*deference*) for finkulturen (og vel også for klasseforskelle som sådan) eroderet efter 1950, bl.a. i den forstand, at antallet af personer, som *kun* dyrker finkultur, er stærkt aftagende. Eliten nedtoner sin interesse for finkultur for ikke at fremstå som snobbede og fine på den over for ikke-eliten. I dag oplyser flere i Who's Who eksepelvis, at øldrikning er blandt deres fritidsaktiviteter, selv om der også er interview med et parlamentsmedlem, der mener, at det er *bollocks*, når hans kolleger underspiller deres finkulturelle interesser på den måde (s. 85). I bogen er hypotesen, at det er den stigende økonomiske ulighed, som får eliten til ikke også at udskille sig kulturelt.

Betydningen af eliteskolerne og universiteterne i Oxford og Cambridge er aftaget, men ikke særlig meget. De såkaldte Clarendon Schools, gruppen af de ni vigtigste kostskoler med Eton som den mest kendte, har fastholdt deres betydning for den britiske elite ved omkring 1960 at forandre sig. For ikke at blive udkonkurreret af andre skoler, hvor eleverne erhvervede kundskaber og ikke bare bekendtskaber i den kommende elite, blev de nødt til at sikre, at også deres elever kom ud med viden og kunnen. Den samme udvikling skete også på universiteterne, hvor arbejdsmarkedets krav til de studerende steg, så det ikke længere var nok at have været indskrevet på i Oxford, som det var for "the bright young things" i 1920'erne eller dem, der fik en "gentleman's third" (laveste afgangskarakter, som ikke havde nogen betydning for den, der havde familiens økonomiske og sociale kapital i ryggen). Konkurrencen fra kandidaterne fra det stigende antal øvrige universiteter fra midten af det 20. århundrede medførte, at også eliten forventedes at have lært noget på uni-

versitetet. Bogens forfattere ser med henvisning til Bourdieu dette som et vidnesbyrd om et skift fra en familiedrevet socialisering til en mere uddannelsesorienteret reproduktion. Som så ofte genopfinder eliten måder at ekskludere de socialt lavere på, bl.a. via formelle eller uformelle klubber som the Bullingdon Club, som Boris Johnson og David Cameron var medlemmer af, så der i hvert fald tendentielt er et Oxford for *Etonians* og et for de øvrige.

I et ulighedsperspektiv er en af hovederkendelserne i bogen, i hvor høj grad eliten i dag forsøger at underspille deres status. Bogen åbner med ordene "complete rubbish", som er en pensioneret erhvervsadvokats reaktion på spørgsmålet, hvor vidt han betragter sig som et medlem af eliten. Han har en formue på små 100 millioner kroner, bor i et stort byhus med syv soveværelser i Bloomsbury, som næppe kan erhverves for under 50 mio. kr. i dag, har gået på en elitekostskole og på universitetet i Oxford, har været seniorpartner i et af Londons tunge advokatfirmaer i 30 år og arbejder nu primært som bestyrelsesmedlem. Både hans far og farfar havde lederstillinger som embedsmænd. Og han skulle tilhøre eliten?! Nonsens! "Jeg måtte bygge min karriere op fra grunden [...] jeg fik intet foræret", siger han med en karakteristisk meritokratisk fortælling, som mange af disse børn af privilegier gør brug af. Måske tror han selv på det. Men bogens forfattere gør ikke. De afdækker et symbolsk marked for at være helt almindelig. Deres fund er, at eliten i nutidens Storbritannien forsøger at undgå alt for mange spørgsmål til den moralske legitimitet i deres formuer og indflydelse gennem meritokratiske fortællinger om, hvor almindelige de er. Forfatterne ser det som et udtryk for en usikkerhed skabt af den stigende ulighed siden Thatcher efter en udjævning i perioden fra 1945 til 1980. I bogens konklusion leverer forfatterne nogle anbefalinger til at mindske uligheden.

Alt i alt er resultatet som sagt virkelig interessant, men også lidt uskarpt. Jeg kan ikke befri mig fra følelsen af, at den prækonstruerede karakter ved den studerede population bidrager til at udvande resultaterne. Omkring halvdelen er med i Who's Who på grund af deres stilling i den offentlige sektor eller private erhvervsliv: parlamentsmedlemmer, ambassadører, nogle dommere, biskopper, ledende officerer i forsvaret, administrerende direktører i de vigtigste virksomheder osv. Den anden halvdel er der på grund af deres "reputation" eller fordi de er "noteworthy and influential". Det handler altså om et formalistisk kriterium og om symbolsk kapital. Det underspiller givetvis betydningen af økonomisk kapital, som gerne holder lavere profil. Selv om forskergruppen har forsøgt at kompensere for dette med de 6.000 personer i formueeliten, forbliver kriterier som "bemærkelsesværdig" og "indflydelsesrig" vage. De giver indblik i en virkelighed, som måske er lidt for journalistisk og overfladisk, en måde at hæfte sig ved personer og deres synlighed på frem for ved strukturer. Selve begrebet 'elite' er måske også så prækonstrueret og mangetydigt, at det er svært at undersøge i sig selv. Projektet fremstår på den måde som ret eksplorativt, fordi det er drevet af empirien frem for en teoretisk problemstilling. I den sammenhæng er det en mindre detalje, at titlens *Born to Rule* ikke helt er underbygget af undersøgelsens grundlag og fund: Kun et fåtal i Who's Who er født til at herske, for de fleste gør det ikke rigtig.

Blandt de teoretiske problemer, som jeg gerne havde hørt om i et studie af denne art, der også har Bourdieu med i den teoretiske værktøjskasse, er fx opdelingen i magtfeltet

efter kapitalstruktur, altså de to poler med overvægt af økonomisk eller kulturel kapital. Det er ikke noget, der undersøges. Forfatterne redegør dog for interne forskelle i eliten med hensyn til holdninger og præferencer for politik i kapitel 7. I den sammenhæng er eliten i øvrigt forbavsende progressiv, faktisk lidt mere end befolkningen generelt. Det virker også som om formueeliten tror på deres meritokratiske legitimationsfortælling i en grad, så de mere end befolkningen generelt og den samlede Who's Who-population mener, at regeringens hovedprioritet bør være uddannelse. Forskellene i holdninger relateres kun til "occupation", som er en mærkelig rodebutik af kategorier; er det fx et erhverv eller en beskæftigelse at være aristokrat? Her viser det sig, at de tre ideologiske formationer, de opererer med, Establishment Right, New Labour Left og Progressive Left, er ret markant knyttet til erhverv eller branche. Sport- og militærfolk, samt aristokratiet er således mere end 50% Establishment Right, mens religion og medier er mere end 50 % Progressive Left. Naturvidenskab og medicin er mere end 50% New Labour Left. Business er overvejende Establishment Right og New Labour Left. Længere end dette går de imidlertid ikke i forsøget på at relatere positioneringer til positioner, dvs. synspunkter til kapitalstruktur og -mængde. Det virker ellers ret oplagt, at de nærmest totalt modsatrettede policy-præferencer i Progressive Left og Establishment Right kunne hænge sammen med inverse kapitalstrukturer (fig. 7.5). Det gælder spørgsmål som økonomisk vækst, flere skatter og større offentlige udgifter, racisme i UK, højere beskatning af rige og spørgsmålet om, hvor vidt imperiet gjorde noget godt eller dårligt for kolonierne.

Et andet teoretisk problem i den sammenhæng er, at de tilsyneladende mangler statistiske redskaber til at gøre rede for, hvordan elitens egenskaber kumuleres. De skruer på én variabel ad gangen, også i kapitel 7, hvor de ellers taler om at beskrive eliten inde i eliten. Man savner en netværksanalyse som den, Christoph Houmann Ellersgaard og Anton Grau Larsen har lavet for Danmark. Den må bogens forfattere formodes at kende, eftersom de har skrevet en artikel sammen alle fire, ikke om netværksanalyse ganske vist, men om de nationale forskelle mellem Storbritannien og Danmark på, hvad eliter finder meriterende.¹ Man kan også savne en korrespondanceanalyse, som kunne have belyst, hvordan elitens egenskaber hænger sammen. Så kunne man måske have identificeret en eller flere idealtypiske eliter med anciennitet i overklassen, stor formue, public school- og Oxbridge-baggrund og brugt den til at kortlægge hele Who's Who-populationen ud fra dens afstand til denne eller disse idealtypiske(r). I et empirisk og teoretisk perspektiv er der en del bolde, som kunne være grebet, men som de slet ikke synes at interessere sig for.

Hvad man end kan mene, er bogen bestemt værd at læse og diskutere, for sociologer og alle mulige andre, som interesserer sig for britiske og europæiske samfundsforhold og historie.

¹ Friedman, Ellersgaard, Reeves & Grau Larsen (2024): "The Meaning of Merit: Talent versus Hard Work Legitimacy". *Social Forces*, vol. 102, nr. 3.

